

เทียนพรรษา-ผ้าป่า-ผ้าอาบ

สามเรื่องที่ควรรู้

โดย

นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย

เปรียญธรรม ๙ ประโยค

ศาสนศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต (กิตติมศักดิ์)

...ชมรมธรรมธารา...จัดพิมพ์

เพื่อเผยแพร่เป็นธรรมทาน

ในงาน ‘บุญ ๙ วัด มหากุศลที่ต้องเดินทาง’

ณ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วันที่ ๒๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๕

สารบัญ

เทียนพรรษา

ประวัติเกี่ยวกับการบูชา

เอกที่ปิยเถราปทานที่ ๖

เทียนพรรษา เป็นอย่างไร

ข้อสังเกต เรื่อง เทียนจำนำพรรษา กับ ผ้าจำนำพรรษา

ผ้าอาบน้ำฝน

ประวัติผ้าอาบน้ำฝน

คาถาอนุโมทนา

พระพุทธชานุกุฎาตผ้าวัสสิกสาฎก (ผ้าอาบน้ำฝน)

ผ้าป่า

คำถวาย

คำถวายเทียนพรรษา

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน

คำถวายผ้าป่า

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน และผ้าป่า (ถวายรวมกัน)

คำชี้แจง

บรรณานุกรม

๑

๑

๖

๙

๑๐

๑๗

๑๗

๒๔

๒๕

๒๖

๓๔

๓๔

๓๔

๓๕

๓๖

๓๖

๓๙

เทียนพรรษา

ประทีป กับการบูชา

มนุษย์รู้จักไฟมานานก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้นในโลก ดังนั้น การใช้ประทีปเพื่อแสงสว่างในศาสนสถานจึงมีมาพร้อมๆ กับที่มีพระพุทธศาสนา

ปัญหามีอยู่ว่า พุทธบริษัทใช้ประทีปในฐานะเป็นเครื่องบูชาตั้งแต่เมื่อไร ?

ที่ตั้งเป็นปัญหาก็เพราะบางท่านแสดงความเห็นว่า เดิมนั้นพุทธบริษัทใช้ประทีปเพื่อแสงสว่างเท่านั้น มิได้มีความตั้งใจจะใช้เป็นเครื่องบูชา แต่ภายหลังจึงคลี่คลายกลายเป็นเครื่องสักการบูชา ซึ่งปัจจุบันกำหนดลงตัวอยู่ในชุดที่รู้กันว่า คือ **“ดอกไม้ ฐูป เทียน”**

เทียน ก็คือ ประทีป

ในอุโบสถสังฆกรรม คือสวดพระปาติโมกข์ มีระบุงถึงการตามประทีปในฐานะเป็นบุพการณ (บุพการณคือธุระอันจะพึงทำในเบื้องต้น, งานที่จะต้องกระทำที่แรก, เรื่องที่ควรตระเตรียมให้เสร็จก่อน, บุพการณของการทำอุโบสถสังฆกรรม ได้แก่ เมื่อถึงวันอุโบสถ พระเถระลงอุโบสถก่อน สั่งภิกษุให้ปิดกวาดโรงอุโบสถ ตามไฟ ตั้งน้ำฉันน้ำใช้ ตั้งหรือปูลาดอาสนะไว้)

ในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ชั้นอรรถกถา มีกล่าวทั่วๆ ไปถึงเรื่องพุทธบริษัทตามไฟในศาสนสถาน เช่นเรื่องภิกษุณีบางรูปเมื่อถึงวาระ (คือเช้าเวรตามไฟเมื่อค่ำลง) ต้องตามประทีปในโรงธรรม ก็พิจารณาเปลวไฟเป็นอารมณ์แล้วเจริญวิปัสสนาสำเร็จเป็นพระอรหันต์เป็นต้น

แต่พร้อมกับที่ใช้ประทีปเพื่อแสงสว่างนั้นก็ปรากฏเรื่องที่มีการใช้ประทีปเป็นเครื่องบูชาด้วยเช่นกัน เช่นในอรรถกถาวิมานวัตถุ เรื่องปทีปวิมาน เล่าไว้ว่า

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ กรุงสาวัตถี วันอุโบสถพวกอุบาสกเป็นจำนวนมากรักษาอุโบสถ ในเวลาก่อนอาหารก็ถวายทานตามสมควรแก่ทรัพย์สมบัติ กินอาหารแต่เช้า นุ่งผ้าสะอาด ห่มผ้าสะอาด ถือของหอมและดอกไม้เป็นต้น หลังอาหารแล้วก็ไปวัด เข้าไปนั่งใกล้พวกภิกษุที่ควรแก่การเจริญใจ เวลาเย็นก็ฟังธรรม เมื่ออุบาสกเหล่านั้นซึ่งประสงค์จะอยู่ในวิหารกำลังฟังธรรมอยู่นั้นแล ตะวันตกดิน ก็เกิดมืดค่ำลง

หญิงผู้หนึ่งในที่นั้นคิดว่า สมควรทำแสงประทีปในบัดนี้ จึงไปนำเครื่องประทีปมาจากเรือนของตน จุดประทีปขึ้น ตั้งไว้หน้าธรรมาสน์แล้วก็ฟังธรรมด้วยปทีปทาน (การถวายประทีป) นั้น นางดีใจ เกิดปีติโสมนัส ใจไหวแล้วก็กลับบ้าน ต่อมานางตายไปบังเกิดในวิมานโชติช่วง ณ ภพดาวดึงส์ ความงามแห่งเรือนร่างของนางมีรัศมีชานออกไปอย่างยิ่ง ส่องสว่างไปทั้งสิบทิศ ข่มเทวดาองค์อื่น ๆ

พระมหาโมคคัลลานะไปสนทนากับเทพธิดาองค์นั้นที่เทวโลก แล้ว
กลับมาราบทูลเรื่องนั้นถวายพระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์ทรงแสดงธรรม
โดยพิสดารแก่บริษัทที่ประชุมกัน เรื่องนี้เป็นต้นเหตุให้มหาชนเห็น
ความสำคัญในการถวายประทีปเป็นเครื่องบูชา

ที่มา :

วิมานวัตถุ ขุททกนิกาย พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖ ข้อ ๙
ปรหมัตถทีปนี อรรถกถาวิมานวัตถุ BUDSIR VI อ.๓๐/๕๓,
ฉบับเรียนพระไตรปิฎก หน้า ๖๕
พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม ๔๘ หน้า ๘๒

นอกจากถวายประทีปเป็นเครื่องบูชาแล้ว ยังมีเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงการบูชา
ด้วยประทีปอย่างยิ่งใหญ่ ดังปรากฏในประวัติในอดีตชาติของพระอนรุทธ
เถระ ที่เล่าไว้ในคัมภีร์มโนรทปุรณี อรรถกถาอังคุตตรนิกาย ขอเก็บความมา
ถ่ายทอดดังนี้

สมัยพระปทุมุตตรพุทธเจ้า กุฎุมพีคนหนึ่งตั้งความปรารถนาเป็นพระ
สาวกผู้เลิศทางทิพจักขุของพระพุทธเจ้าในอนาคต เมื่อพระปทุมุตตรพุทธ
เจ้าปรินิพพานแล้ว พุทธบริษัทได้สร้างเจดีย์ทองสูงเจ็ดโยชน์บรรจุพระธาตุ
กุฎุมพีถามพระสงฆ์ว่าทำบุญอะไรจึงจะช่วยให้ความปรารถนานั้นสำเร็จ
สมบูรณ์ยิ่งขึ้น พระสงฆ์แนะนำให้ถวายประทีปบูชาพระเจดีย์

กุฎุมพีจึงสร้างทีปพุกษ (คือโคมไฟที่ตั้งเป็นต้นเสา) ขนาดใหญ่
๑,๐๐๐ ต้น แล้วสร้างขนาดเล็กลงมาอีก ๑,๐๐๐ ต้น สร้างลดขนาดลงมาที

ละพันต้น ๆ เป็นจำนวนพันเท่า เอาประทับเหล่านั้นตั้งบูชารอบพระเจดีย์
กุฎุมพีตายไปเกิดในสวรรค์แล้วลงมาเกิดเป็นมนุษย์ แล้วไปเกิดใน
สวรรค์อีก เป็นอยู่เช่นนี้จนล่วงไปแสนกับ

ถึงสมัยพระกัสสปพุทธเจ้า กุฎุมพีมาเกิดในตระกูลกุฎุมพีอีก เมื่อ
พระกัสสปพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พุทธบริษัทได้สร้างเจดีย์ทองสูงโยชน์หนึ่ง
บรรจुพระธาตุ

กุฎุมพีให้ทำถาดสำริดเป็นจำนวนมาก ใส่เนยใสเต็มทุกใบ ตั้งรอบพระ
เจดีย์ขอบปากต่อขอบปากจดกัน ในถาดทุกใบทำไส้ขนาดนิ้วมือไว้ตรงกลาง
จุดบูชาพระเจดีย์ แล้วทำถาดสำริดอีกใบหนึ่งใหญ่กว่าทุกใบ ใส่เนยใสเต็ม
ติดไส้ไว้รอบปากถาดจำนวน ๑,๐๐๐ ดวง เอาผ้ารองตรงกลาง จุดไส้ทั้งพัน
ดวงแล้วยกขึ้นเทินศิรัษะ เดินเวียนรอบพระเจดีย์ประมาณโยชน์หนึ่งตลอด
คืนยังรุ่งเป็นพุทธบูชา

เขาทำบุญตลอดชีวิตแล้วไปเกิดในสวรรค์ สมัยพระพุทธเจ้าของเราใน
ชาติปัจจุบันนี้มาเกิดเป็นพระอนุรุทธเถระ ได้รับยกย่องจากพระศาสดาว่า
เป็นเอตทัคคะเลิศในทางทิพจักขุ

ที่มา :

- มโนรถปุรณิ ภาค ๑ อรรถกถาอังคุตตรนิกาย
BUDSIR VI อ.๑๔/๑๖๖, ฉบับเรียนพระไตรปิฎก หน้า ๒๔๘
พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม ๓๒ หน้า ๓๐๕-
- ัมมปทัฏฐกถา (อรรถกถาธรรมบท) ภาค ๘ ภิกขุวรรค สุมณสามเณรวัตถุ
(๒๖๓)

ในคัมภีร์ชั้นหลังลงมา เช่น พระปฐมสมโพธิกถา ก็มีกล่าวถึงพระเจ้า
อโศกมหาราชจุดประทีปบูชาพระสถูปที่ทรงสร้างขึ้นบรรจุพระธาตุ แล้วยัง
ทรงบูชาอย่างอุกฤษฏ์ด้วยการเอาผ้าชุบน้ำมันพันพระองค์แล้วจุดไฟบูชา
พระสถูป ด้วยเดชะกำลังแห่งศรัทธาอย่างแรงกล้าทำให้มิได้เกิดอันตรายแต่
ประการใด

การบูชาด้วยประทีปที่คนไทยรู้จักกันดีก็คือ ประเพณีลอยกระทง ซึ่งมี
คำเรียกในส่วนที่เป็นของเจ้านายว่า “ลอยพระประทีป” หรือที่มักคุ้นกันใน
คำว่า “เผาเทียนเล่นไฟ” ที่อธิบายกันว่าเป็นการบูชารอยพระพุทธรูปที่
ประทับไว้ ณ หาดทรายแม่น้ำนัมมทา

เป็นอันยืนยันได้ว่า การบูชาด้วยประทีป หรือใช้ประทีปในฐานะเป็น
เครื่องบูชา นั้น พุทธบริษัทได้กระทำมาพร้อมๆ กับการใช้ประทีปเพื่อแสง
สว่างนั่นเอง

ขอนำอันสงฆ์แห่งการถวายประทีปตามสำนวนบอกเล่าของพระ
อรหันต์องค์หนึ่งอันปรากฏในคัมภีร์อุปทาน มาเสนอไว้ ณ ที่นี้เพื่อเป็นการ
เจริญศรัทธา ดังต่อไปนี้

เอกที่ปิยเถราปทานที่ ๖ ว่าด้วยผลแห่งการตามประทีปเป็นพุทธบูชา

ปรีนิพพุตมहि สุกเต
สเทวมานุสา สพเพ

สิทธตเถ โลกนายเก
ปุเชนติ ทิปทุตตม.

เมื่อพระสิทธัตถสูคตเจ้าผู้เป็นโลกนายกปรีนิพพานแล้ว
เทวดาและมนุษย์ต่างก็บูชาพระองค์ผู้สูงสุดกว่าสรรพชีพ
และเมื่อเขาอัญเชิญพระพุทธรูประขึ้นสู่พระจิตกาธาน
ชนทั้งหลายพากันบูชาพระศาสดาตามกำลังของตน
เราได้ตามประทีปไว้ไม่ไกลพระจิตกาธาน
ประทีปของเราลุกโชติช่วงจนถึงยามอาทิตย์อุทัย
เพราะกรรมที่ได้ทำไว้ดีแล้วนั้น
และเพราะความตั้งใจชอบ
เราละร่างมนุษย์แล้วได้ไปสู่ดาวดึงส์พิภพ
วิมานอันบุญกรรมได้ทำไว้เป็นอย่างดีเพื่อเรา
ในดาวดึงส์พิภพนั้น เป็นที่รู้กันว่า ชื่อว่า **ประทีปเอก**
ประทีปแสนดวงส่องสว่างอยู่ในวิมานของเรา
ร่างกายของเรารุ่งเรืองอยู่ทุกเมื่อตั้งอาทิตย์อุทัย
สิริระของเรามีแสงสว่างด้วยรัศมีตลอดกาล

เรามองเห็นได้ตลอดด้วยจักขุ
ทะลุฝา กำแพง ภูเขา โดยรอบร้อยโยชน์

เราไปเกิดรีนรมย์อยู่ในเทวโลก ๗๗ ชาติ
เสวยราชสมบัติในเทวโลก ๓๑ ชาติ

ได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช ๒๘ ชาติ
เป็นเจ้าประเทศราชอันไพบุลย์นับชาติไม่ถ้วน

เราจุติจากเทวโลกแล้ว เกิดในครรภ์ของมารดา
แม้อยู่ในครรภ์มารดา นัยน์ตาของเราก็มองเห็นได้

เรามีอายุ ๔ ขวบแต่กำเนิด
ก็ได้ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต
ได้บรรลอรหัตต์แต่ยังไม่ถึงกึ่งเดือน

เราชำระทิพยจักขุให้บริสุทธิ์แล้ว
ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว
ตัดกิเลสทั้งปวงขาดแล้ว
นี่เป็นผลแห่งประทีปดวงเดียว

นอกฝา นอกกำแพง และตลอดภูเขาทั้งสิ้น
เราก็มองเห็นทะลุไปได้
นี่เป็นผลแห่งประทีปดวงเดียว

สำหรับเรา ภูมิภาคที่ขรุขระ ย่อมเป็นภาพที่ราบเรียบ
ความมืดย่อมไม่ปรากฏมี
เราไม่เห็นความมืด
นี่ก็เป็นผลแห่งประทีปดวงเดียว

ในกัปที่ ๙๔ แต่กัปนี้ เราได้ถวายประทีปใด
ด้วยอานิสงส์แห่งประทีปนั้น เราไม่รู้จักทุกคติเลย
นี่ก็เป็นผลแห่งประทีปดวงเดียว

เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว
ถอนภพทั้งปวงขึ้นได้หมดแล้ว
ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดได้ตั้งข้างสลัดปลอก
อยู่อย่างผู้ไม่มีอาสวะ

การได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีหนอ
วิชา ๓ เราได้บรรลุแล้วโดยลำดับ
คำสอนของพระพุทธเจ้าเราได้ปฏิบัติสำเร็จแล้ว

ปฏิสัมภทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖
คุณวิเศษเหล่านี้เราทำให้แจ้งแล้ว
คำสอนของพระพุทธเจ้าเราได้ปฏิบัติสำเร็จแล้วฉะนั้นแล

ที่มา :

เอกทีปยเถระ (๔๑๖)

อปทาน ขุททกนิกาย พระไตรปิฎกเล่ม ๓๓ ข้อ ๖

เทียนพรรษา เป็นมาอย่างไร

พระสงฆ์ที่อยู่ตามวัดต่างๆ มีกิจวัตรสำคัญอยู่อย่างหนึ่งคือไหว้พระสวดมนต์ หรือที่เรียกกันว่า “ทำวัตรสวดมนต์” ปกติจะทำวันละ ๒ เวลา คือเช้ากับเย็น ดังเป็นที่รู้จักในนามว่า *ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น*

เครื่องสักการะที่ใช้ในการทำวัตรสวดมนต์ก็คือ *ธูป* และ *เทียน* ซึ่งมักมีประจำอยู่แล้ว ส่วน *ดอกไม้* นั้นยอมเป็นไปตามโอกาสที่ญาติโยมจะถวายมา วันไหนไม่มีดอกไม้ก็จุดแต่ธูปกับเทียน

เครื่องสักการะเช่นนี้ ชวนให้นึกถึงอาร์มภกตา หรือบทนำก่อนทำวัตรตอนหนึ่งที่ว่า *อิเม สักการะ ทุคคะตะปณณการะภูเต ปะภูคคัณหาตุ ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงรับเครื่องสักการะเหล่านี้อันเป็นบรรณาการของคนยาก* หมายความว่า ดอกไม้ธูปเทียนนั้นเป็นของตามแต่จะได้อะไร ได้อะไรอย่างไรหรือมีอย่างไร ก็ใช้อย่างนั้น ไม่มีก็ไม่ใช้ จึงอยู่ในลักษณะเป็น “*บรรณาการของคนยาก*”

ช่วงเข้าพรรษา เป็นระยะที่มีพระภิกษุสามเณรอยู่พร้อมกันมากกว่าเวลาอื่น ถือเป็นโอกาสที่จะเร่งพากเพียรปฏิบัติขัดเกลาให้มากขึ้นเป็นพิเศษ จึงเป็นธรรมเนียมที่วัดต่างๆ จะทำวัตรสวดมนต์เพิ่มขึ้นอีกเวลาหนึ่ง นิยมทำตั้งแต่เวลาตีสี่ จนมีคำพูดติดปากว่า “ตีสี่พระเคาะระฆัง” การทำวัตรสวดมนต์ตอนตีสี่นี้ต้องใช้ประทีปทั้งในฐานะเป็นเครื่องสักการบูชา และเพื่อแสงสว่าง ความจำเป็นที่จะต้องใช้ประทีปจึงมีเพิ่มขึ้น ญาติโยมพุทธบริษัทเห็นประโยชน์ข้อนี้จึงคิดทำประทีปถวายเพื่อใช้ในระหว่างพรรษา

ตกลมาถึงตอนนี้ ลักษณะของประทีปที่นิยมทำกันมากจนลงตัวแล้วก็คือ **เทียน** เนื่องจากผลิตง่าย ใช้สะดวก (คำว่า “ดอกไม้ธูปเทียน” ก็คงพูดกันติดปากมาตั้งแต่นั้น)

เทียนที่ทำถวายเพื่อใช้ในระหว่างพรรษา จึงเรียกกันสั้นๆ ว่า “**เทียนพรรษา**” จนกระทั่งเกิดเป็นประเพณีหล่อเทียนพรรษา แห่เทียนพรรษา ถวายเทียนพรรษาอยู่ในปัจจุบันนี้

ข้อสังเกต

เรื่อง “เทียนจำนำพรรษา” กับ “ผ้าจำนำพรรษา”

เมื่อปี ๒๕๕๔ ช่วงก่อนเข้าพรรษาไม่กี่วัน ผมได้ยินคนพูดและเขียน เป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกที่วัดมหาธาตุ ราชบุรี ว่า “**เทียนจำนำพรรษา**” จะเรียกอย่างนี้ด้วยเหตุผลอะไรไม่ทราบ รู้สึกสะดุดหูสะดุดตา

เทียนจำนำพรรษานั้นไม่เคยมี และคิดไม่ออกว่าอยู่ๆ จะมีขึ้นมาได้ด้วยเหตุอันใด เทียนชนิดนี้เรียกกันมาแต่เดิมว่า “**เทียนพรรษา**” ซึ่งตัดมาจากคำว่า “เทียนที่ทำถวายเพื่อให้พระสงฆ์จุดใช้ทำกิจวัตรในระหว่างพรรษา” เอาคำว่า “จำนำ” มาแทรกเพิ่มเข้าด้วยเหตุไร ก็ยังไม่พบคำอธิบาย

สันนิษฐานว่าคงเรียกด้วยความไม่เข้าใจ หรือเข้าใจผิด คือไปคิดเทียบ กับ “ผ้าจ่านำพรรษา” ซึ่งนิยมถวายในวาระเข้าพรรษาเหมือนกัน เมื่อเรียก “ผ้าจ่านำพรรษา” ได้ ก็เลยเรียก “เทียนจ่านำพรรษา” ไปด้วย เข้าชุดกัน พอดี

แต่เรื่อง “ผ้าจ่านำพรรษา” ก็ยังมีข้อผิดพลาดอยู่สมควรทำความเข้าใจให้ถูกต้องไว้ในที่นี้

คือ ผ้าที่ถวายพระและเกี่ยวเนื่องอยู่กับ “พรรษา” มีอยู่ ๓ ชนิด คือ

๑. **ผ้าอาบน้ำฝน** เรียกสั้นๆ ว่า **ผ้าอาบ** คือผ้าสำหรับอธิษฐานไว้ใช้นุ่ง อาบน้ำฝนตลอด ๔ เดือนแห่งฤดูฝน ถวายได้ตั้งแต่ก่อนเข้าพรรษา ๑ เดือน เรียกเป็นคำศัพท์ว่า **วัสสิกสาฎิกา** หรือ **วัสสิกสาฎก** ที่นิยมถวายกันในวัน เข้าพรรษาหรือก่อนวันเข้าพรรษาวันหนึ่งก็คือผ้าชนิดนี้ (คำว่า **สาฎิกา** หรือ **สาฎก** แปลว่า **ผ้า**)

๒. **ผ้ากฐิน** คือผ้าที่ถวายแก่พระสงฆ์ผู้อยู่จำพรรษาแล้ว และมี คุณสมบัติหรือเงื่อนไขครบถ้วนตามพระวินัยพุทธบัญญัติ เช่น ต้องจำพรรษา อยู่ในวัดเดียวกันและมีจำนวนอย่างน้อย ๕ รูป เป็นการถวายแก่สงฆ์เพื่อให้ สงฆ์ร่วมสามัคคีกันทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งมอบให้แก่ภิกษุรูปหนึ่งที่อยู่จำ พรรษามาด้วยกัน ผ้ากฐินนี้เรียกเป็นคำศัพท์ว่า **กฐินทุสสะ** ก็คือผ้าที่นิยม นำไปทอดกฐินเป็นที่รู้จักกันดีในทุกวันนี้

๓. **ผ้าจ่านำพรรษา** คือผ้าที่ถวายแก่พระสงฆ์ผู้อยู่จำพรรษาครบแล้ว ในวัดนั้น ถ้าเป็นวัดที่ไม่ได้รับกฐิน ก็ถวายตั้งแต่แรมค่ำหนึ่งเดือน ๑๑ ถึง

เพ็ญเดือนสิบสอง (คือเดือนเดียว), ถ้าได้รับกฐิน ก็ถวายตั้งแต่แรมค่ำหนึ่ง เดือน ๑๑ ไปจนหมดฤดูหนาวคือถึงขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๔ (รวม ๕ เดือน) เรียกเป็นคำศัพท์ว่า **วัสสาวาสิกสาฎิกา** หรือ **วัสสาวาสิกสาฎก**

ผ้าชนิดนี้เป็นผ้าที่ถวายหลังจากออกพรรษาแล้ว แต่ไม่ใช่ผ้ากฐิน เป็นผ้าที่ถวายเป็นส่วนตัวแก่ภิกษุแต่ละรูปเพื่อผลัดเปลี่ยนจีวรชุดเก่าที่ใช้มาตลอดพรรษา มีประโยชน์ใช้สอยเหมือนผ้ากฐินนั่นเอง แต่คนส่วนมากไม่รู้จักและไม่ค่อยได้นึกถึง เพราะมัวไปมุ่งถวายผ้ากฐิน (สำหรับภิกษุรูปเดียว) เสียหมด ลืมนึกถึงภิกษุรูปอื่นๆ ที่ไม่ใช่องค์ครองกฐินไปเสีย

ปัญหาเกิดขึ้นตรงที่ว่า ผ้าจ่านำพรรษา เรียกเป็นคำศัพท์ว่า ผ้า **วัสสาวาสิกสาฎิกา** หรือ **วัสสาวาสิกสาฎก** รูปคำและเสียงคล้ายกับผ้าอาบน้ำฝนที่เรียกเป็นคำศัพท์ว่า **วัสสิกสาฎิกา** หรือ **วัสสิกสาฎก** จึงทำให้คนเข้าใจไปว่าผ้าอาบน้ำฝนกับผ้าจ่านำพรรษาเป็นผ้าชนิดเดียวกัน มักได้ยินเรียกย่ำผิดๆ อยู่เสมอ เช่นพูดว่า “วันนี้เป็นวันถวายผ้าจ่านำพรรษาหรือที่เรารู้จักกันว่าผ้าอาบน้ำฝน”

จำไว้สั้นๆ กันเข้าใจผิด ว่า

ผ้าที่ถวายก่อนเข้าพรรษา เรียก “ผ้าอาบน้ำฝน”

ผ้าที่ถวายหลังจากออกพรรษา เรียก “ผ้าจ่านำพรรษา”

คำว่า “จํานำ” ทำให้มีเรื่องขำๆ ต่อไปอีก

สมัยที่ผมเป็นเด็กวัด ได้เห็นญาติโยมที่ถวายผ้าอาบนํ้าฝนที่เข้าใจว่าเป็น “ผ้าจํานำพรรษา” ให้แก่พระรูปใดแล้ว พอออกพรรษาก็จะเอาจตุปัจจัย (เงิน) มาถวายพระรูปนั้นโดยมีเจตนาว่าเป็นค่าไถ่ถอนผ้าที่เอามา “จํานำ” ไว้

มองในแง่ความเข้าใจ ก็คือ

๑ คนส่วนมากเข้าใจไปว่า “ผ้าอาบนํ้าฝน” เป็น “ผ้าจํานำพรรษา”

๒ ซ้ำเข้าใจลึกลงไปอีกว่า การเอา “ผ้าจํานำพรรษา” ไปถวายพระ ก็เท่ากับเอาของไป “จํานำ” ไว้

๓ ตั้งนั้น เมื่อครบกำหนด “พรรษา” แล้ว จึงมีภาระที่จะต้องไปไถ่ถอนคืนด้วยการเอาจตุปัจจัยไปถวายพระที่รับ “ผ้าจํานำพรรษา” นั้นไว้

แต่มองในแง่ดี ก็ดี คือญาติโยมจะเข้าใจผิดถูกอย่างไรก็ตามที่เถิด ก็ยังถือเป็นโอกาสที่จะได้บำเพ็ญบุญเพิ่มขึ้น นับว่าดีอยู่นั่นเอง แต่ถ้าเข้าใจให้ถูกต้องด้วยก็จะยิ่งเป็นกุศลเพิ่มขึ้น และเป็นดีบริสุทธิ์

ความจริง คำว่า “จํานำ” แผลงมาจาก “จํา”

“จํานำพรรษา” ก็คือ “จําพรรษา” นั่นเอง

ไม่ได้เกี่ยวอะไรกับจํานำจํานอง คือที่เอาของไปจํานำแต่ประการใดเลย

“ผ้าจํานำพรรษา” ก็คือคำที่พูดลัดตัดสั้นมาจากคำว่า “ผ้าที่ถวายแก่พระสงฆ์ผู้อยู่จําพรรษาครบแล้ว”

พระที่จำพรรษา (“จำนำพรรษา”) แล้ว จำเป็นต้องผลัดเปลี่ยนจีวรชุดเก่าที่ใช้มาเป็นเวลา ๓ เดือนแล้ว การเรียกผ้าที่ถวายแก่ท่านว่า “ผ้าจำนำพรรษา” (โปรดอย่าลืมว่าไม่ใช่ “ผ้าอาบน้ำฝน”) จึงเป็นการถูกต้องสมเหตุสมผล

แต่ “เทียนพรรษา” คือ “เทียนที่ถวายเพื่อให้พระสงฆ์จุดใช้ทำกิจวัตรในระหว่างพรรษา”

ถ้าไปเรียกว่า “เทียนจำนำพรรษา” จะให้หมายความว่า “เทียนที่ถวายให้พระสงฆ์ผู้อยู่จำพรรษาครบแล้ว” หรืออย่างไร?

หรือว่าจะอธิบายไปข้างๆ คูๆ ว่า “เทียนจำนำพรรษา” หมายความว่า “เทียนที่ถวายเพื่อให้พระสงฆ์จุดใช้ทำกิจวัตรในระหว่างจำพรรษา”

ดูตามเจตนาจะเห็นได้ว่า ญาติโยมถวายเทียนพรรษาโดยเล็งไปที่ “เทศกาลเข้าพรรษา” คือ ระยะเวลา ๓ เดือน ในฤดูฝน และเล็งถึงกิจวัตรที่พระสงฆ์ปฏิบัติเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาเข้าพรรษา ไม่ได้เล็งถึงการ “จำพรรษา” หรือเล็งที่ตัวพระสงฆ์ผู้อยู่จำพรรษา หมายความว่า จะมีใครจำพรรษาหรือไม่อย่างไรไม่ได้คำนึง แต่คำนึงว่า ช่วงเข้าพรรษาพระท่านต้องใช้เทียนเยอะ คือ เล็งไปที่ “เทียนที่ใช้ในพรรษา” ไม่ใช่ “เทียนสำหรับผู้อยู่จำพรรษา”

จะเห็นได้ว่า

๑. เรียกผ้าอาบน้ำฝน เป็น “ผ้าจำนำพรรษา” ผิดไปชั้นหนึ่งแล้ว

๒. คำว่า “เทียนจํานำพรรษา” นั้นเห็นได้ชัดว่าเรียกล้ตาม “ผ้าจํานำพรรษา” นั้นเอง แต่เพราะ “ผ้าจํานำพรรษา” นั้นเรียกด้วยความเข้าใจผิดคือไปเข้าใจว่าเป็นผ้าที่ถวายเป็นก่อนเข้าพรรษา ทั้งๆ ที่ความเป็นจริงคือผ้าที่ถวายเป็นหลังจากออกพรรษาแล้ว การไปเรียก “เทียนพรรษา” ว่า “เทียนจํานำพรรษา” จึงเท่ากับผิดตามซ้ำสอง

๓. ตามถ้อยคำแล้ว “เทียนจํานำพรรษา” ต้องหมายถึงเทียนที่ถวายเป็นหลังจากออกพรรษาแล้ว แต่ก็ไม่เคยมีประเพณีถวายเป็นแบบนั้น การใช้คำนี้เรียกเทียนที่ถวายเป็นก่อนเข้าพรรษา จึงไม่สมเหตุสมผล เป็นผิดซ้ำสามเข้าไปอีก

๔. ถ้าจะขึ้นเรียก “เทียนจํานำพรรษา” แล้วแปลความหมายใหม่ เป็นว่า “เทียนที่ถวายเป็นเพื่อให้พระสงฆ์จุดใช้ทำกิจวัตรในระหว่างจําพรรษา” ก็จะขัดแย้งกับความหมายของคำว่า “ผ้าจํานำพรรษา” ที่หมายถึง “ผ้าที่ถวายเป็นแก่พระสงฆ์ผู้อยู่จําพรรษาครบแล้ว”

ถ้าจะไม่ให้ขัดกันก็ต้องแก้ความหมายของ “ผ้าจํานำพรรษา” ใหม่ เป็นว่า “ผ้าที่ถวายเป็นแก่พระสงฆ์เพื่อใช้นุ่งห่มในระหว่างจําพรรษา” ก็เท่ากับบัญญัติความหมายขึ้นใหม่ ผิดจากความหมายตามพระวินัยพุทธบัญญัติ กลายเป็นเรื่องสับสนวุ่นวายกันใหญ่

๕. การเอาคำว่า “จํานำพรรษา” มาใช้เรียกในความหมายที่ตรงกันข้ามกับความหมายเดิม (เดิมหมายถึง “จําพรรษาแล้ว” ความหมายใหม่กลายเป็น “ก่อนจําพรรษา” หรือ “ระหว่างจําพรรษา”) เป็นการสร้างความสับสนทางภาษา จะทำเช่นนั้นทำไม ?

๖. คำเดิมท่านเรียกว่า “เทียนพรรษา” ก็สื่อความหมายชัดเจนอยู่แล้ว มิได้มีข้อบกพร่องใดๆ เมื่อไปเรียกเป็น “เทียนจำนำพรรษา” จึงทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนเลอะเลือนสับสน ก็ต้องถามคำเดิม คือจะเรียกเช่นนั้นทำไม ?

ลงความเห็นได้ว่า คำว่า “เทียนจำนำพรรษา” นั้น เรียกด้วยความไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิด จึงไม่ควรใช้และไม่ควรใช้ตาม

“เทียนพรรษา” คำเดิมมีอยู่แล้ว และดีอยู่แล้วด้วย

เรื่องนี้ควรบันทึกไว้เป็นหลักฐาน หากมีการใช้คำว่า “เทียนจำนำพรรษา” กันแพร่หลายจนผิดกลายเป็นถูก จะได้รับประวัติของคำว่า เกิดขึ้นที่ไหนเมื่อไร ทำนองเดียวกับที่เราเคยพูดว่า จุดธูปเทียน แล้วต่อมามีคนพูดว่า จุดเทียนธูป แล้วก็พลอยพูดตามกันไปอยู่ในขณะนี้ ถามว่าเกิดขึ้นครั้งแรกที่ไหนเมื่อไร ตอบกันไม่ได้ เพราะไม่ได้มีใครบันทึกไว้ นานไปก็ไม่มีใครรู้ที่มาที่ไป

เวลานี้ แม้แต่คำว่า “จำนำ” ในคำว่า “จำนำพรรษา” นั้นเอง ก็มีปัญหาน่าสงสัยว่า คนส่วนใหญ่จะเข้าใจกันไปว่ามีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า “จำนำ” ที่หมายถึงเอาของไปวางแล้วเอาสตางค์เข้ามาใช้ ตามที่มักจะเข้าใจและรู้สึกกันว่า เป็นเช่นนั้น แทนที่จะเข้าใจว่า **จำนำพรรษา คือ จำพรรษา**

จึงควรช่วยกันทำความเข้าใจให้ถูกต้อง และหลีกเลี่ยงการใช้คำที่ชวนให้เกิดความสับสนและเข้าใจผิดยิ่งขึ้นไปอีก

ผ้าอาบน้ำฝน

ประวัติผ้าอาบน้ำฝน

[๑๕๓] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระนครพาราณสี ตามพระพุทธานุชากรรมแล้ว เสด็จพระพุทธดำเนินไปทางพระนครสาวัตถี เสด็จพระพุทธดำเนินผ่านระยะทางโดยลำดับ ถึงพระนครสาวัตถี ทราบว่าพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถีนั้น

ครั้งนั้น นางวิสาขา มิคารมาตา เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายอภิवाท แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง นางนั่งเรียบร้อยแล้ว พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ร่ำเริง ด้วยธรรมีกถา จึงนางผู้อันพระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ร่ำเริง ด้วยธรรมีกถาแล้ว ได้กราบทูลอาราธนาพระผู้มีพระภาคว่า ขอพระผู้มีพระภาคพร้อมด้วย พระสงฆ์ จงทรงพระกรุณาโปรดรับภัตตาหารของหม่อมฉัน เพื่อเจริญบุญกุศลและปีติปราโมทย์ในวันพรุ่งนี้ด้วยเถิด พระพุทธเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคทรงรับอาราธนาด้วยดุขณิภาพ

ครั้นนางทราบการรับอาราธนาของพระผู้มีพระภาคแล้ว ลุกจากที่นั่ง ถวายอภิवाทพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณกลับไป ครั้นผ่านราตรีนั้นไป ฝนตั้งเค้าขึ้นในทวีปทั้ง ๔ ตกลงมาทำใหญ่

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย
ฝนตกในเขตวัน ฉันใด ตกในทวีปทั้ง ๔ ก็ฉันนั้น พวกเธอจงสรณากาย
กันเถิด เพราะเป็นครั้งสุดท้ายที่ฝนท่าใหญ่ตั้งเค้าขึ้นในทวีปทั้ง ๔

ภิกษุเหล่านั้นรับสนองพระพุทธบัญญัติว่า เป็นดังพระพุทธดำรัส
พระพุทธเจ้าข้า แล้วพากันเปลื้องผ้าสรณากายอยู่

ครั้งนั้น นางวิสาขา มิคารมาตา สั่งให้ตักแต่งของเคี้ยวของบริโภคอัน
ประณีต แล้วสั่งทาสีว่า ไปเถิดแม่ เจ้าจงไปอาราม แล้วแจ้งภักตกาลว่า ถึง
เวลาแล้ว ภัตตาหารเสร็จแล้วเจ้าข้า

ทาสีนั้นรับคำว่า เป็นเช่นนั้นเจ้าข้า แล้วไปวัด ได้เห็นภิกษุเปลื้องผ้า
สรณากาย ครั้นแล้วเข้าใจผิดคิดว่า ในอารามไม่มีภิกษุ มีแต่พวกอาชีวก
สรณากายอยู่ จึงกลับไปบ้าน ได้แจ้งความแก่นางวิสาขา มิคารมาตาว่า
คุณนาย ภิกษุไม่มีในอาราม มีแต่พวกอาชีวกสรณากายอยู่เจ้าคะ

นางวิสาขา มิคารมาตา เป็นสตรีฉลาด ฉะฉานเฉลียว มีปัญญา รู้ได้ทันที
ว่า พระคุณเจ้าทั้งหลายคงเปลื้องผ้าพากันสรณากายเป็นแน่ นางคนนี้
เขลาจึงสำคัญว่า ไม่มีภิกษุในอาราม มีแต่พวกอาชีวกสรณากายอยู่ จึง
สั่งสาวใช้ว่า ไปเถิดแม่ทาสี เจ้าจงไปอาราม แล้วแจ้งภักตกาลว่า ถึงเวลาแล้ว
ภัตตาหารเสร็จแล้วเจ้าข้า

ครั้นเวลาต่อมา ภิกษุเหล่านั้นทำตัวให้เย็น มีกายงาม ต่างถือจีวรเข้าไป
ไปสู่ที่อยู่ตามเดิม จึงทาสีนั้นไปวัด ไม่เห็นภิกษุทั้งหลาย จึงเข้าใจผิดคิดว่า ไม่
มีภิกษุในอาราม อารามว่างเปล่า จึงกลับไปบ้าน แล้วแจ้งความนั้นแก่นาง
วิสาขา มิคารมาตาว่า ไม่มีภิกษุในอาราม อารามว่างเปล่าเจ้าคะ

นางวิสาขา มิคารมาตา เป็นสตรีฉลาด ฉียบแหลม มีปัญญา รู้ได้ทันทีว่า พระคุณเจ้าทั้งหลายคงทำตัวให้เย็น มีกายงาม ต่างถือจีวรเข้าไปสู่ที่อยู่ตามเดิมเป็นแน่ นางคนนี้เขลา จึงสำคัญว่า ไม่มีภิกษุในอาราม อารามว่างเปล่า แล้วส่งสาวใช้อีกว่า ไปเถิดแม่ทาสี เจ้าจงไปอาราม แล้วแจ้งภักตกาว่าถึงเวลาแล้ว ภักตอาหารเสร็จแล้วเจ้าข้า

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเตรียมบาตรจีวร ถึงเวลาภักตอาหารแล้ว

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับสนองพระพุทธบัญญัติว่า เป็นอย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า

ครั้นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงครองอันตรวาสก ถือบาตรจีวรเสด็จหายไปในวัน มาปรากฏที่ซุ้มประตูบ้านนางวิสาขา มิคารมาตา คุชบุรุษมีกำลังเหยียดแขนที่คู้ หรือคู้แขนที่เหยียดฉะนั้น พระองค์ประทับนั่งเหนือพุทธอาสน์ที่เขาปูลาดถวาย พร้อมด้วยพระสงฆ์

ขณะนั้น นางวิสาขา มิคารมาตา กล่าวว่า ชาวเราผู้เจริญ น่าอัศจรรย์จริงหนอ ชาวเราผู้เจริญ ประหลาดจริงหนอ พระตถาคตชื่อว่ามีฤทธิ์มาก มีอำนาจมาก เพราะเมื่อห้วงน้ำไหลนองไปเพียงเข้าบ้าง เพียงสะเอวบ้าง เท้าหรือจีวรของภิกษุแม้รูปหนึ่ง ก็ไม่ได้เปียกน้ำ ดังนี้แล้วว่าเริง เบิกบานใจ อังคาสภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ด้วยขาทนียโภชนียาหารอัน ประณีตด้วยมือของตน จนพระผู้มีพระภาคผู้เสวยเสร็จแล้ว ทรงนำพระหัตถ์ออกจากบาตร ห้ามภักแล้ว นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูลแด่พระผู้มีพระภาคว่า หม่อมฉันทูลขอประทานพร ๘ ประการ ต่อพระผู้มีพระภาค พระพุทธเจ้าข้า

ภควา. ตถาคตเล็กให้พรเสียแล้ว วิสาขา

วิสขา. หม่อมฉันทูลขอประทานพรที่สมควรและไม่มีโทษ
พระพุทธเจ้าข้า

ภ. จงบอกมาเถิด วิสาขา

วิ. พระพุทธเจ้าข้า สำหรับพระสงฆ์ หม่อมฉันทปรารณาจะถวายผ้าวัส
สิกสาฎก จะถวายภัตเพื่อพระอาคันตุกะ จะถวายภัตเพื่อพระที่เตรียมจะไป
จะถวายภัตเพื่อพระอาพาธ จะถวายภัตเพื่อพระที่พยาบาลพระอาพาธ จะ
ถวายเภสัชสำหรับพระอาพาธ จะถวายยาคุประจํา และสำหรับภิกษุณีสงฆ์
หม่อมฉันทปรารณาจะถวายอุทกสาฎก จนตลอดชีพ

ภ. วิสาขา ก็เธอเห็นอำนาจประโยชน์อะไร จึงขอพร ๘ ประการ ต่อ
ตถาคต

วิ. พระพุทธเจ้าข้า วันนี้หม่อมฉันทสั่งทาสีว่า ไปเถิดแม่ทาสี เจ้าจงไป
อาราม แล้วบอกภัตกาลว่า ภัตตอาหารเสร็จแล้วเจ้าข้า และนางก็ไปวัด ได้
เห็นภิกษุทั้งหลายเปลื้องผ้าสรงसनากายอยู่ เข้าใจผิตคิดว่า ไม่มีภิกษุใน
อาราม มีแต่พวกอาชีวกสรงसनากายอยู่ จึงกลับมาบ้าน แล้วรายงานแก่
หม่อมฉันทว่า คุณนาย ไม่มีภิกษุในอาราม มีแต่พวกอาชีวกสรงसनากายอยู่

๑. พระพุทธเจ้าข้า ความเปลือยกายไม่งาม น่าเกลียด น่าชัง หม่อม
ฉันทเห็นอำนาจประโยชน์นี้ จึงปรารณาจะถวายผ้าวัสสิกสาฎกแก่พระสงฆ์
จนตลอดชีพ

๒. อนึ่ง ข้ออื่นยังมีอีก พระพุทธเจ้าข้า พระอาคันตุกะไม่ชำนาญหนทาง ไม่รู้จักที่โคจร ย่อมเที่ยววิณฑชบาตลำบาก ท่านฉันอาคันตุกัตของหม่อมฉันพอชำนาญหนทาง รู้จักที่โคจร จักเที่ยววิณฑชบาตได้ไม่ลำบาก หม่อมฉันเห็นอำนาจประโยชน์นี้ จึงปรารถนาจะถวายอาคันตุกัตแก่พระสงฆ์ จนตลอดชีพ

๓. อนึ่ง ข้ออื่นยังมีอีก พระพุทธเจ้าข้า พระผู้เตรียมตัวจะไป มัวแสวงหาภัตตาหารเพื่อตนอยู่ จักพลาดจากหมู่เกวียน หรือจักถึงสถานที่ที่ตนต้องการจะไปอยู่เมื่อพลบค่ำ จักเดินทางลำบาก ท่านฉันคมิภัตของหม่อมฉันแล้ว จักไม่พลาดจากหมู่เกวียน หรือจักถึงสถานที่ที่ตนต้องการจะไปอยู่ไม่พลบค่ำ จักเดินทางไม่ลำบาก หม่อมฉันเห็นอำนาจประโยชน์นี้ จึงปรารถนาจะถวายคมิภัตแก่พระสงฆ์ จนตลอดชีพ

๔. อนึ่ง ข้ออื่นยังมีอีก พระพุทธเจ้าข้า เมื่อพระอาพาธไม่ได้โภชนาหารที่เป็นสัปปายะ อาพาธกำเริบ หรือท่านจักถึงมรณภาพ เมื่อท่านฉันคิลานภัตของหม่อมฉันแล้ว อาพาธจักทุเลา ท่านจักไม่ถึงมรณภาพ หม่อมฉันเห็นอำนาจประโยชน์นี้ จึงปรารถนาจะถวายคิลานภัตแก่สงฆ์ จนตลอดชีพ

๕. อนึ่ง ข้ออื่นยังมีอีก พระพุทธเจ้าข้า พระผู้พยาบาลพระอาพาธ มัวแสวงหาภัตตาหารเพื่อตน จักนำภัตตาหารไปถวายพระอาพาธจนสายตนเองจักอดอาหาร ท่านได้ฉันคิลานุปัฏฐากภัตของหม่อมฉันแล้ว จักนำภัตตาหารไปถวายพระอาพาธตามเวลา ตนเองก็จักไม่อดอาหาร หม่อมฉันเห็นอำนาจประโยชน์นี้ จึงปรารถนาจะถวายคิลานุปัฏฐากภัตแก่พระสงฆ์ จนตลอดชีพ

๖. อนึ่ง ข้ออื่นยังมีอีก พระพุทธเจ้าข้า เมื่อพระอาพาธไม่ได้เภสัชที่เป็นสัปปายะ อาพาธจักกำเริบ หรือจักถึงมรณภาพ เมื่อท่านฉันคิลานเภสัชของหม่อมฉันแล้ว อาพาธจักทุเลา ท่านจักไม่ถึงมรณภาพ หม่อมฉันเห็นอำนาจประโยชน์นี้ จึงปรารถนาจะถวายคิลานเภสัชแก่พระสงฆ์ จนตลอดชีพ

๗. อนึ่ง ข้ออื่นยังมีอีก พระพุทธเจ้าข้า พระองค์ทรงเห็นอานิสงส์ ๑๐ ประการ ได้ทรงอนุญาตยาकुไว้แล้ว ที่เมืองอันธกวิณฑะ หม่อมฉันเห็นอานิสงส์ตามที่พระองค์ตรัสนั้น จึงปรารถนาจะถวายยาकुประจำแก่สงฆ์ จนตลอดชีพ

๘. พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุทั้งหลายเปลื้องกายอาบน้ำร่วมทำกับหญิงแพศยา ณ แม่น้ำอจิรวดีนี้ หญิงแพศยาเหล่านั้นพากันเย้ยหยันภิกษุณีว่า แม่เจ้าเอ๋ย พวกท่านกำลังสาว ประพฤติพรหมจรรย์จะได้ประโยชน์อะไร ควรบริโภคนกคามมิใช่หรือ ประพฤติพรหมจรรย์ต่อเมื่อแก่เฒ่า อย่างนี้ จักเป็นอันพวกท่านยึดส่วนทั้งสองไว้ได้ ภิกษุณีเหล่านั้นถูกพวกหญิงแพศยาเย้ยหยันอยู่ ได้เป็นผู้แก้แค้น ความเปลื้องกายของมาตุคามไม่งาม น่าเกลียด น่าชิงหม่อมฉันเห็นอำนาจประโยชน์นี้ จึงปรารถนาจะถวายผ้าอุทกสาฎกแก่ภิกษุณีสงฆ์ จนตลอดชีพ

๙. วิสาขา ก็เธอเห็นอานิสงส์อะไร จึงขอพร ๘ ประการ ต่อตถาคต
วิ. พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุทั้งหลายในพระธรรมวินัยนี้ จำพรรษาในทิศทั้งหลายแล้ว จักมาพระนครสาวัตถี เพื่อเฝ้าพระองค์ แล้วจักทูลถามว่า ภิกษุมิใช่ขึ้นถึงมรณภาพแล้ว ท่านมีคติดังไร มีภพหน้าอย่างไร

พระพุทธเจ้าข้า พระองค์จักทรงพยากรณ์ภิกษุนั้นในโศดาปัตติผล
สกทาคามิผล อนาคามิผล หรืออรหัตผล หม่อมฉันจักเข้าไปหาภิกษุพวกนั้น
แล้วเรียนถามว่า พระคุณเจ้ารูปนั้นเคยมาพระนครสาวัตถีไหมเจ้าข้า ถ้า
ท่านเหล่านั้นจักตอบแก่หม่อมฉันว่า ภิกษุนั้นเคยมาพระนครสาวัตถี หม่อม
ฉันจักถึงความตกลงใจในการมาของพระคุณเจ้ารูปนั้นว่า พระคุณเจ้ารูปนั้น
คงใช้สอยผ้าวัสสิกสาฎก คงฉันอาคันตุกภัต คมิกภัต คิลานภัต คิลานุปัฏฐาก
ภัต คิลานเภสัช หรือยาคุประจําเป็นแน่ เมื่อหม่อมฉันระลึกถึงกุศลนั้นอยู่
ความปลื้มใจจักบังเกิด เมื่อหม่อมฉันปลื้มใจแล้ว ความอึดใจจักบังเกิด เมื่อ
มีใจอึดเอิบแล้ว กายจักสงบ เมื่อมีกายสงบแล้ว จักเสวยสุข เมื่อมีความสุข
จิตจักตั้งมั่น จักเป็นอันหม่อมฉันได้อบรมอินทรีย์ อบรมพละ อบรมโพชฌงค์
นั้น หม่อมฉันเห็นอานิสงส์นี้ จึงขอประทานพร ๘ ประการ ต่อพระองค์
พระพุทธเจ้าข้า

ภ. ดีละ ดีละ วิสาขา ดีแท้ วิสาขา เธอเห็นอานิสงส์นี้ จึงขอพร ๘
ประการ ต่อตถาคต เราอนุญาตพร ๘ ประการแก่เธอ

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุโมทนนานางวิสาขา มิคารมาตา ด้วย
พระคาถาเหล่านี้ว่าดังนี้ :-

คาถาอนุโมทนา

ยา อนนพานํ ททตี ปโมทิตา
สีลุปปนฺนา สุกตสฺส สาวิกา
ททาติ ทานํ อภิภุชฺช มจฺจรัม
โสวคฺคิกํ โสกนฺทํ สุขาวหํ
ทิพฺพํ พลํ สา ลภเต จ อายํ
อาคมม มคฺคํ วิรชํ อนนฺจคนํ
สา ปุณฺณกามา สุขินี อนามยา
สคฺคมหิ กายมหิ จิรํ ปโมทตีติ.

[๑๕๔] สตรีใด ให้ข้าวและน้ำ มีใจเบิกบานแล้ว สมบูรณ์
ด้วยศีล เป็นสาวิกาของพระสุคต

สวรรณค์
ครอบงำความตระหนี่แล้ว บริจาคทานอันเป็นเหตุแห่ง

ยั่วใจ
เป็นเครื่องบรรเทาความโศก นำมาซึ่งความสุข
สตรีนั้น อาศัยมรรคปฏิบัติ ปราศจากธุลี ไม่มีกิเลสเครื่อง

ย่อมนได้กำลังและอายุอันเป็นทิพย์

สตรีผู้ประสงค์บุญนั้น เป็นคนมีสุข สมบูรณ์ด้วยอนามัย
ย่อมนปลื้มใจในสวรรค์ สิ้นกาลนาน.

พระพุทธานุญาติผ้าวัสสิกสาฎก (ผ้าอาบน้ำฝน) และอื่นๆ

[๑๕๕] ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงอนุโมทนา นางวิสาขา มิคารมาตา ด้วยพระคาถาเหล่านี้แล้ว เสด็จจลจากที่ประทับกลับไป ครั้นแล้วทรงทำธรรมีกถาในเพราะเหตุเป็นค้ำมุลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาติผ้าวัสสิกสาฎก อากันตูกภัต คมิกภัต คิลานภัต คิลานุปัฏฐากภัต คิลานเภสัช ยาคุประจํา อนุญาติผ้าอุทกสาฎก สำหรับภิกษุณีสงฆ์.

ที่มา :

จิวรขันธกะ

วินัยปิฎก มหาวรรค ภาค ๒

พระไตรปิฎกเล่ม ๕ ข้อ ๑๕๓ - ๑๕๕

ผ้าป่า

ปัจจัยเครื่องอาศัยของบรรพชิต มี ๔ อย่าง คือ จีวร (ผ้านุ่งห่ม) บิณฑบาต (อาหาร) เสนาสนะ (ที่อยู่อาศัย) คิลานเภสัช (ยาบำบัดโรค)

สำหรับพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ปัจจัยเหล่านี้ ส่วนใหญ่ย่อมได้มาจากชาวบ้าน แต่วิธีที่จะได้มานั้นย่อมเป็นไปตามกรอบแห่งพระวินัยพุทธบัญญัติ ที่มุ่งความเรียบง่าย กินง่าย อยู่ง่าย ใช้ง่าย เป็นหลัก

กล่าวเฉพาะผ้านุ่งห่ม พระวินัยกำหนดให้ภิกษุใช้จีวรเพียง ๓ ผืน เป็นผ้านุ่งผืนหนึ่ง ผ้าห่ม ๒ ผืน (ที่ต้องใช้ ๒ ผืนก็เพราะในฤดูกาลที่อากาศหนาวจัด ผ้าห่มผืนเดียวไม่พอที่จะช่วยให้ร่างกายอบอุ่นในระดับที่จะดำรงชีพอยู่ได้เป็นปกติ) และให้ครอบครองไว้ได้เพียงชุดเดียว เพื่อความขัดเกลาเบาสบาย และมีสิกขาบทบัญญัติให้ดูแลรักษาอย่างเข้มงวดเนื่องจากผ้าเป็นของหายากในยุคสมัยนั้น

เพราะผ้าเป็นของหายาก กว่าจะได้ผ้ามาทำจีวรสักผืนหนึ่งจึงยากมาก การมีจีวร ๓ ผืนครบชุดจึงเป็นเรื่องสำคัญถึงกับต้องยกขึ้นเป็นปัญหาซักถาม ผู้ที่จะเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาในที่ชุมนุมสงฆ์ก่อนเลยทีเดียว ดังปรากฏในคำสวดนาคตอนที่พระคู่สวดซักถามอันตราয়ิกธรรมกับเจ้านาค คำถามข้อหนึ่งว่า **ปริปุณณนเต ปตฺตจิวริ** แปลว่า **บาตรจีวรมีครบแล้วหรือ?**

การแสวงหาผ้ามาทำจีวรสำหรับคนทั่วไปในยุคโน้นที่มีฐานะยากจน เป็นเรื่องลำบากตั้งแต่ก่อนบวช หลายรายที่ไม่ทันได้บวชก็มาตายเสียก่อนใน ขณะที่กำลังเที่ยวหาผ้ามาทำจีวรนั่นเอง

แม้บวชแล้ว ความลำบากในการแสวงหาผ้าก็ยังไม่หมด เพราะธรรมดาของผ้าเมื่อใช้นุ่งห่มไปก็ต้องเก่า ต้องเปื่อยขาดไปตามอายุการใช้งาน

ในเครื่องบวช ๘ อย่าง ที่เรียกว่า **อัฐบริขาร** กำหนดให้มี **เข็ม** เป็น ๑ ใน ๘ เข็มก็คืออุปกรณ์ที่ง่ายที่สุดสำหรับใช้เย็บผ้า

ที่ว่ามานี้ จะเห็นได้ถึงการให้ความสำคัญเกี่ยวกับผ้า ไม่ว่าจะมาก่อนได้มา หรือเมื่อใช้นุ่งห่มไปแล้ว

เนื่องจากมีพระวินัยพุทธบัญญัติมิให้ภิกษุออกปากขอปัจจัยจากชาวบ้าน (ด้วยเหตุผลที่มุ่งให้เป็นคนกินง่ายอยู่ง่าย ไม่มักมาก และเพื่อฝึกหัดขัดเกลาตนเอง) และแต่เดิมนั้นยังมีได้มีพระพุทธานุญาตให้ภิกษุรับผ้าจีวรจากชาวบ้านได้โดยตรง ดังนั้น แหล่งที่ภิกษุจะหาผ้าได้ตามสภาพสังคมใน ชมพูทวีปยุคพุทธกาล ก็คือกองขยะอันมีของที่เขาทิ้งแล้วรวมทั้งผ้าด้วย และตามป่าช้าที่มีผ้าห่อศพหรือแม้กระทั่งผ้าที่อยู่กับตัวศพนั่นเอง

กฎสำคัญข้อเดียวในการแสวงหาผ้าตามแหล่งดังกล่าวนี้ก็คือ ต้องแน่ใจว่าเป็นผ้าที่ไม่มีเจ้าของ คือไม่มีใครที่ยังมีชีวิตอยู่จะมาอ้างสิทธิ์เป็นเจ้าของอีกแล้ว นั่นแหละจึงจะเก็บเอาได้

ผ้าตามสภาพดังกล่าวนี้ เรียกกันว่า **ผ้าป้างสุกุละ**

ปังสุ แปลว่า ผุ่น ชีติน

กุก แปลว่า เกลือกกล้วย เปราะเป็อน

ปังสุกุกะ ก็คือ ผ้าที่เป็อนผุ่น คือถูกทิ้งคลุกอยู่กับดิน

ในภาษาไทย เอาคำนี้มาเรียกว่า บังสุกุล (บัง-สุ-กุน)

เมื่อได้ผ้ามาชิ้นหนึ่ง โดยมากก็ไม่พอที่จะทำเป็นผ้านุ่งหรือผ้าห่มได้ทั้งผืน ต้องหาชิ้นอื่นๆ มาต่อกันเข้าอีก ด้วยเหตุนี้จิวรพระจึงมีรอยต่อไปทั่วผืน แม้ภายหลังจะมีผ้าผืนใหญ่ที่อาจทำเป็นผ้านุ่งหรือผ้าห่มได้พอในผืนเดียว ก็มีพุทธบัญญัติให้ตัดเป็นชิ้นๆ ก่อนแล้วจึงเย็บต่อกันเข้า กลายเป็นรูปแบบของจิวรที่เราเห็นกันอยู่ทุกวันนี้ (อีกเหตุผลหนึ่ง ท่านว่า ค่านิยมของสังคมในยุคนั้นถือว่าผ้าที่ถูกตัดเป็นชิ้นแล้วเป็นของไม่มีราคา หรือถึงกับถือเป็นเสนียดน่ารังเกียจ จึงให้ตัดเป็นชิ้นให้หมดราคาเสีย จะได้ไม่เป็นที่ต้องการของใครๆ เป็นความปลอดภัยของเจ้าของผ้าด้วย)

ต่อมา ชาวบ้านที่เข้าใจวิถีชีวิตของพระสงฆ์และรู้วิธีที่ท่านแสวงหาผ้าปรารณาจะสงเคราะห์มิให้ท่านต้องหาผ้าได้อย่างลำบาก จึงทำอุบายเอาผ้าไปวางไว้กับพื้นดินบ้าง พาดไว้กับกิ่งไม้บ้าง เป็นที่ว่าเป็นของทิ้งแล้ว ตามที่หรือตามทางที่รู้ว่าพระท่านมักจะไป หรือจะผ่านเพื่อไปแสวงหาผ้า เมื่อพระไปเห็นเข้าและแน่ใจว่าไม่มีเจ้าของแน่แล้ว ท่านก็จะ “ซัก” คือเก็บเอาไป คำที่พระรุ่นเก่าๆ ท่านพูดกัน ยังเรียกว่า “ซักผ้า” (ซัก ช ซ้าง)

และสมัยก่อน ที่ที่พระอยู่หรือทางที่พระผ่านเสมอก็มักจะเป็นป่า ชาวบ้านก็นิยมเอาผ้าไปทอดดักทางพระไว้ตามป่า จึงเรียกผ้าเช่นนั้นว่า “ผ้าป่า”

แม้ต่อมาจะมีพระพุทธานุญาตให้ภิกษุรับผ้าที่ชาวบ้านถวายเป็นอย่าง จีวรสำเร็จรูปได้โดยตรง (เรียกผ้าเช่นนี้ว่า **คฤหบดีจีวร**) แต่พระภิกษุที่พอใจ จะแสวงหาผ้าตามวิธีเดิมก็ยังมี ด้วยเห็นว่าเป็นวิธีขัดเกลามิให้เกิดความมัก มากอยากได้ ถือว่าเป็นธุดงค์ข้อหนึ่งในธุดงค์ ๑๓ เรียกว่า **ปิงสุกุลิกังครุดงค์** แปลว่า **องค์แห่งผู้ถือทรงผ้าบังสุกุลเป็นวัตร** คือใช้เฉพาะแต่ผ้าบังสุกุล ไม่รับ จีวรจากทายก เทียบแสวงหาผ้าบังสุกุลมาเย็บย้อมทำจีวรเอง (เรียกผ้าที่ ได้มาตามวิธีเดิมนี้ว่า **บังสุกุลจีวร**) พระอรหันตเถระองค์หนึ่งที่ได้รับยกย่อง เป็นเลิศในทางนี้ก็คือ **พระมหากัสสปะ**

นี่คือที่มาของประเพณีทอดผ้าป่า

ผ้าป่า ที่ทำกันแบบเดิมๆ นั้น ก็เอาผ้าไปวางคือ “ทอด” ตามที่ว่ามัน นอกจากผ้าแล้วมักมีของเป็นบริวารด้วย เช่นผลไม้ในพื้นถิ่นตามฤดูกาล และของอื่นๆ อันสมควรแก่สมณบริโศก บางทีเอาไปทอดไว้ใกล้ๆ วัด แล้วทำ สัญญาณให้พระได้ยิน เช่นจุดประทัดเป็นต้น พระได้ยินสัญญาณก็จะรู้ว่า มีผู้ เอาผ้าป่ามาทอด

เมื่อทอดเรียบร้อยแล้วเจ้าของจะไม่แสดงตัว แต่ก็มักจะซุ่มซ่อนอยู่ใน บริเวณใกล้เคียงนั้นจนกว่าจะมีพระมาชักผ้าป่า ได้เห็นผลทานของตนแล้วจึง กลับไป

วิธีตามที่ว่ามานี้เป็นการตั้งใจถวายผ้าให้พระ เป็นแต่ไม่ถวายตรงๆ ทำอุบายอนุโลมไปตามวิธีแสวงหาผ้าของพระ

ลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของผ้าป่าก็คือ เป็นของที่ไม่มีเจ้าของ ดังคำพิจารณาผ้าป่าของเดิมว่า **อิมิ วตถิ อสสามิกิ ปัสสุลจิวริ มยหิ ปา ปุณาติ** แปลว่า *ผ้านี้ไม่มีเจ้าของ เป็นผ้าบังสุกุล ย่อมถึงแก่เรา*

แต่ผ้าป่าที่ทำกันทุกวันนี้ กลายเป็นของเดิมหมดแล้ว คือเป็นของที่มีเจ้าของ เจ้าของก็ปรากฏตัวอยู่ตรงนั่นเอง ซ้ำยังมีกล่าวคำถวายอีกด้วย ยังเหลือแต่ชื่อที่เรียก “ผ้าป่า” เท่านั้น นอกนั้นไม่เหลือของเดิม

การสงเคราะห์พระสงฆ์ในเรื่องผ้าอีกวิธีหนึ่งก็คือ เมื่อมีคนตาย เอาศพไปป่าช้าแล้วก็เอาผ้าไปคลุมหรือพาดไว้กับศพ เพื่อให้พระท่านมาชักเอาไปเจตนาเดียวกับผ้าป่านั้นเอง พระนักปฏิบัติที่นิยมไปปลงอสุภกรรมฐานตามป่าช้าก็มีอยู่มาก เมื่อท่านไปเห็นผ้าที่ศพ นอกจากจะชักเอาไปแบบชักผ้าป่าแล้วก็ถือโอกาสนั้นปลงกรรมฐานไปด้วย

ข้อความปลงอสุภกรรมฐานที่นิยมใช้ทั่วไปเป็นคำที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก คือ

อนิจจา วต สงขารา อุปาทวยธมมิโน
อุปชชิตวา นิรุชฌนติ เตสํ วุปลโม สุโข.
แปลได้ความว่า

สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ
มีความเกิดขึ้นและเสื่อมไปเป็นธรรมดา
บังเกิดขึ้นแล้ว ย่อมดับไป
เข้าไปสงบสังขารเหล่านั้นเสียได้ เป็นสุข

ข้อความนี้เราได้ยินกันค่อนข้างจะคุ้นหู ท่านเอามาใช้ปลงอสุภ
กรรมฐานกันมาตั้งแต่ไหนไม่อาจทราบได้
แต่ที่ทราบได้แน่ก็คือ ประเพณีทอดผ้าบังสุกุลในการศพมีที่มาจากเหตุ
นี้

คำชักผ้าป่าที่ใช้มาแต่เดิม คือ **อิมิ วตถิ อสฺสามิกิ ปิสฺสุกุลจิวริ มย
หิ ปาปฺภูนาติ** แปลว่า **ผ้านี้ไม่มีเจ้าของ เป็นผ้าบังสุกุล ย่อมถึงแก่เรา** เป็น
คำบอกกล่าวแก่ผู้ที่จะได้ยินได้เห็นว่าถือเอาอย่างบริสุทธิ์ ตามหลักก็ต้องว่า
ถึง ๓ ครั้ง คือมี **ทุติยมปิ ตติยมปิ** ด้วย เป็นการย้ำยืนยันให้แน่ใจ

แต่คำชักผ้าป่าที่ได้ยินทุกวันนี้ พระท่านมักจะว่า **อนิจจา วต สงฺข
ธา** แบบชักผ้าบังสุกุลศพไปแล้ว ไม่ทราบว่ากลายมาตั้งแต่เมื่อไร

ผ้าป่ากับผ้าบังสุกุลจึงมีรากเดียวกัน แต่แตกออกเป็น ๒ ยอด ผ้าป่าไม่
เกี่ยวกับศพ ผ้าบังสุกุลเกี่ยวกับศพ แต่ทั้งผ้าป่าและผ้าบังสุกุล ในภาษาบาลี
ใช้คำเดียวกัน คือ **ปิสฺสุกุลจิวริ** เพราะเกิดจากรากเดียวกันดังกล่าว

มีเรื่องที่ควรสังเกต ๒ เรื่อง

เรื่องที่ ๑ กิริยาที่พระไปเก็บเอาผ้ามานั้น ไม่ว่าจะเป็ผ้าป่าหรือผ้าบังสุกุล แต่ก่อนนี้เรียกกันว่า “ซักผ้า” ทั้งนั้น เดียวนี้ไม่ค่อยได้ยินใครพูดกรณีผ้าป่ายังพอได้ยินบ้าง แต่ผ้าบังสุกุลนั้นเดี๋ยวนี้นิยมพูดกันว่า “พิจารณาผ้า”

คำนี้ก็น่าคิดอยู่

คือถ้ายึดหลักที่ว่า ผ้าชนิดที่พระจะไปเก็บเอามาได้นั้นต้องเป็นผ้าที่ไม่มีเจ้าของ พระก็ต้อง “พิจารณา” ก่อนทั้งนั้น คือต้องตรวจดูให้แน่ใจว่าผ้า นั้นไม่มีเจ้าของแน่ๆ

แต่เฉพาะผ้าที่มากับศพนั้น ต้องพิจารณาถึง ๒ ชั้น คือพิจารณาผ้าว่า ไม่มีเจ้าของจริงๆ หรือเปล่า ชั้นหนึ่ง กับยังจะต้องพิจารณาศพนั้นนั่นเอง เป็นการปลงอสุภกรรมฐานอีกชั้นหนึ่ง

แต่เมื่อดูจากข้อเท็จจริงทุกวันนี้ ทั้งผ้าป่าผ้าบังสุกุลล้วนแต่มีเจ้าของ แสดงตัวอยู่ทั้งนั้น คำว่า “พิจารณาผ้า” ที่นิยมพูดในการศพนั้น จึงน่าจะไม่ใช่ตรงข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงก็คือ ควร “พิจารณาศพ” ไม่ใช่ “พิจารณาผ้า” เพราะฉะนั้น ใช้คำเก่าว่า “ซักผ้า” น่าจะเหมาะสมแล้ว

เรื่องที่ ๒ ผ้าป่านั้นนอกจากรูปแบบจะกลายจากของเดิมแล้ว ความมุ่งหมายหรือความประสงค์ก็กลายไปมากด้วย

คือของเดิมมุ่งจะถวายผ้าเพื่อสงเคราะห์พระ เดียวนี้เอาวิธีทอดผ้าป้ามามุ่งหาเงินหรือหาสิ่งของเครื่องใช้อื่นๆ เช่น ทอดผ้าป่าหนังสือ ทอดผ้าป่าเก้าอี้ ทอดผ้าป่ากระเป๋อง

สุดแต่ว่าต้องการจะระดมเพื่อให้ได้อะไรมา ก็เรียกกันว่า ทอดผ้าป่า
ไปทั้งนั้น

กล่าวได้ว่า ทุกวันนี้ผ้าป่าเหลือแต่เปลือก แต่เนื้อในไม่รู้ว่าเป็นอะไรไป
หมดแล้ว

สมัยผมเป็นเณรอยู่ที่ถ้ำเขาพลอง ใกล้กับวัดโพธิ์ศรี ตำบลหนอง
กระทุ่ม อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี ราว พ.ศ.๒๕๐๔-๒๕๐๕ ตอนสายๆ
วันหนึ่ง ได้ยินเสียงประทัดดังขึ้นในดงไม้ไกลจากกุฏิ หลวงลุงที่อยู่ด้วยบอก
ว่า เณรไปดูซิ ทำจะเป็นผ้าป่า ไปดูก็เป็นผ้าป่าจริงๆ มีผลไม้กองหนึ่ง มีผ้า
ทอดไว้ข้างบน จึงได้ชักมา

เวลาผ่านไปเพียง ๕๐ ปี หาดูผ้าป่าแบบเดิมไม่ได้เสียแล้ว

ท่านผู้ใดมีศรัทธาจิตคิดทำผ้าป่าแบบดั้งเดิมขึ้นมาอีกให้คนรุ่นหลังได้รู้
ได้เห็น ก็น่าจะเป็นมหากุศล จะประยุกต์อะไรบ้างตามกาลสมัยก็ไม่ว่า แต่
ขอให้ทำเป็นของจริงๆ อย่าให้เป็นการแสดงย้อนยุคอะไรอย่างหนึ่งเหมือน
การแสดงทางวัฒนธรรมที่นิยมทำกันอยู่ในระยะนี้ไปเสียก็แล้วกัน

คำถวาย

คำถวายเทียนพรรษา

ยัคเข ภันเต / สังโฆ / ปะฏิขานาตุ / เอเต มะยัง ภันเต /
ปะทีเป / สะปะริวารे / อิมัสมิง / อาวาเส / พุทธะ/ ปุชะนัตถายะ / นิยา
เทมะ / อะยัง / ปะทีปานัง / ทานัสสะ / อานิสังโส / สังวัตตะตุ / อัมहा
กัณเฐวะ / มาตาปีตุ/อาทีนัญจะ / ญาคะกานัง / ทีฆะรัตตัง / หิตายะ
สุขายะ /.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ / ขอพระสงฆ์จงรับทราบ / ข้าพเจ้าทั้งหลาย /
ขอมอบถวาย / ซึ่งเทียนพรรษา / พร้อมทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ /
เพื่อเป็นพุทธบูชา / ในอาวาสวิหารนี้ / ขออาณิสย / แห่งการถวายคู่เทียน
พรรษานี้ / จงเป็นไป / เพื่อประโยชน์ / เพื่อความสุข / แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย
/ และแก่ญาติทั้งหลาย / มีมารดาบิดา เป็นต้น / ตลอดกาลนาน เทอญ.

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน

อิมานิ มะยัง ภันเต / วัสสิกะ/สาฎะกานิ / สะปะริวารานิ /
ภิกขุสังฆ์สสะ / โอิโณชะยามะ / สาธุ โน ภันเต / ภิกขุสังโฆ / อิมา
นิ / วัสสิกะ/สาฎะกานิ / สะปะริวารานิ / ปะฏิคคัณหาตุ /

อัมหากัณฐเจวะ / มาตาปิตุ/อาทีนัญจะ / ญาตะกานัง / ทีฆะรัตตัง /
หิตายะ / สุขายะ.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ / ข้าพเจ้าทั้งหลาย / ขอน้อมถวาย /
ซึ่งผ้าอาบน้ำฝน / พร้อมทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ / แต่พระภิกษุสงฆ์
/ ขอพระภิกษุสงฆ์ / จงรับ / ซึ่งผ้าอาบน้ำฝน / พร้อมทั้งของบริวาร
ทั้งหลายเหล่านี้ / ของข้าพเจ้าทั้งหลาย / เพื่อประโยชน์ / เพื่อความสุข /
แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย / และแก่ญาติทั้งหลาย / มีบิดามารดาเป็นต้น /
ตลอดกาลนาน เทอญ.

คำถวายผ้าป่า

อิmani มะยัง ภันเต / ปังสุกุละจีวะรานิ / สะปะริวารานิ /
ภิกขุสังฆ์สสะ / โอนโณชะยามะ / สารุ โน ภันเต / ภิกขุสังโฆ /
อิmani / ปังสุกุละ/จีวะรานิ / สะปะริวารานิ / ปะภุคคัณหาตุ /
อัมหากัณฐเจวะ / มาตาปิตุ/อาทีนัญจะ / ญาตะกานัง / ทีฆะรัตตัง /
หิตายะ / สุขายะ /.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ / ข้าพเจ้าทั้งหลาย / ขอน้อมถวาย / ผ้าบังสุกุลจีวร
พร้อมทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ / แต่พระภิกษุสงฆ์ / ขอพระภิกษุสงฆ์ / จงรับ /
ผ้าบังสุกุลจีวร / พร้อมทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ / ของข้าพเจ้าทั้งหลาย /
เพื่อประโยชน์ / เพื่อความสุข / แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย / และแก่ญาติทั้งหลาย / มีมารดาบิดา
เป็นต้น / ตลอดกาลนาน เทอญ.

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน และผ้าป่า

(ถวายรวมกัน)

อิmani มะยัง ภันเต / วัสสิกะ/สาฎิกานิ จะ / ปังสุกุละ/จีวะราณี
จะ / สะปะริวารานิ / ภิกขุสังฆัสสะ / โอนิชะยามะ / สาธุ โน ภันเต /
ภิกขุสังโฆ / อิมานิ / วัสสิกะ/สาฎิกานิ จะ /
ปังสุกุละ/จีวะราณี จะ / สะปะริวารานิ / สะปะริวารานิ / ปะฏิคคัณหาตุ /
อัมหากัญเจะ /
มาตาปิตุ/อาทิตินัญเจะ / ญาตะกานัง / ทีฆะรัตตัง / หิตายะ / สุขายะ /.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ / ข้าพเจ้าทั้งหลาย / ขอน้อมถวาย / ซึ่งผ้า
อาบน้ำฝน / และผ้าบังสุกุลจีวร / และผ้าบังสุกุลจีวร / พร้อมทั้งของบริวาร
ทั้งหลายเหล่านี้ / แต่พระภิกษุสงฆ์ / ขอพระภิกษุสงฆ์ / จงรับ / ซึ่งผ้า
อาบน้ำฝน / และผ้าบังสุกุลจีวร / พร้อมทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ / ของ
ข้าพเจ้าทั้งหลาย / เพื่อประโยชน์ / เพื่อความสุข / แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย /
และแก่ญาติทั้งหลาย / มีมารดาบิดาเป็นต้น / ตลอดกาลนาน เทอญ.

คำชี้แจง

๑. ตั้งนะโม ๓ จบ ก่อนทุกครั้งที่จะกล่าวคำถวาย นะโมนั้นจะกล่าว
นำ/กล่าวตาม หรือจะว่าพร้อมกัน ก็แล้วแต่จะตกลงกัน ถ้ากล่าวนำ/กล่าว
ตาม ควรหยุดเป็นวรรค ดังนี้

นะโม ตัสสะ / ภาคะวะโต / อระหะโต / สัมมาสัมพุทธัสสะ.

๒. เครื่องหมาย / ในคำกล่าวทั้งภาษาบาลีและคำแปลหมายความว่า
ในการกล่าวนำ ให้หยุดตรงเครื่องหมายนั้น

๓. คำภาษาบาลีนั้นต้องเขียนเว้นวรรคเป็นคำ ๆ (แบบเดียวกับ
ภาษาอังกฤษ) ไม่ใช่เขียนติดกันอย่างภาษาไทย ในกล่าวนำจึงกำหนดให้หยุด
เมื่อจบคำ ซึ่งอาจจะเป็นคำเดียวหยุดครั้งหนึ่ง เช่น **ปะทีเป** / (หยุด) **อิมัสมิง**
/ (หยุด) **อวาเส** / (หยุด) หรือหลายคำหยุดครั้งก็ได้ เช่น **อิมานิ มะยัง ภัณ**
เต / (หยุด) **สารุ โน ภันเต** / (หยุด)

แต่มีบางคำแม้จะเป็นคำเดียว แต่มีหลายพยางค์ ออกเสียงยาก และไม่
ค่อยคุ้นหู ในที่นี้กำหนดให้หยุดกลางคำเพื่อให้ผู้กล่าวตาม กล่าวได้ถนัดปาก
คำดังว่านี้ได้แก่

พุทธะปุชชะนัตถายะ

กำหนดให้กล่าวนำว่า **พุทธะ** / (หยุด) **ปุชชะนัตถายะ** / (หยุด)

วัสสิกะสาฎิกานิ

กำหนดให้กล่าวนำว่า **วัสสิกะ** / (หยุด) **สาฎิกานิ** / (หยุด)

ปังสุกุละจีวะราณี

กำหนดให้กล่าวนำว่า **ปังสุกุละ** / (หยุด) **จีวะราณี** / (หยุด)

มาตาปัตตุอาทีนัญจะ

กำหนดให้กล่าวนำว่า **มาตาปัตตุ** / (หยุด) **อาทีนัญจะ** / (หยุด)

แต่ในการเขียน ได้เขียนติดกันเพื่อให้เป็นที่สังเกตว่าเป็นคำเดียวกัน
คือเขียนเป็น –

พุทธะ/ปุชะนัตถายะ /

(ไม่ใช่ พุทธะ / ปุชะนัตถายะ /)

วัสสิกะ/สาฎิกานิ /

(ไม่ใช่ วัสสิกะ / สาฎิกานิ /)

ปังสุกุละ/จีวะรานิ /

(ไม่ใช่ ปังสุกุละ/ จีวะรานิ /)

มาตาปิตุ/อาทีนัญจะ /

(ไม่ใช่ มาตาปิตุ / อาทีนัญจะ /)

นาวาเอก ทองย้อย แสงสินชัย

พุทธศักราช ๒๕๕๕

บรรณานุกรม

๑. **จีวรวัชรกะ** วินัยปิฎก มหาวรรค ภาค ๒ พระไตรปิฎกเล่ม ๕
๒. **วิมานวัตถุ** ชุททกนิกาย พระไตรปิฎกเล่ม ๒๖
๓. **ธัมมปทัฏฐกถา** (อรรถกถาธรรมบท) ภาค ๘ ภิกขุวรรค สุมณ สามเณร วัตถุ (เรื่องที่ ๒๖๓)
๔. **ปรมัตถทีปนี** อรรถกถาวิมานวัตถุ พระไตรปิฎกคอมพิวเตอร် มหาวิทยาลัยมหิดล รุ่น BUDSIR VI หมวดอรรถกถา เล่ม ๓๐ หน้า ๕๓
๕. **มโนรถปุรณิ** ภาค ๑ อรรถกถาอังคุตตรนิกาย พระไตรปิฎก คอมพิวเตอร် มหาวิทยาลัยมหิดล รุ่น BUDSIR VI หมวดอรรถกถา เล่ม ๑๔ หน้า ๑๖๖
๖. **พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล** ชุด ๙๑ เล่ม ของมหาหมากุฎราช วิทยาลัย
๗. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์** ฉบับประมวลศัพท์ ของท่าน ป.อ. ปยุตโต
๘. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน** พ.ศ. ๒๕๔๒

